1939 ий
18
НОЯБРЬ
№ 100 (599)
Акше 5 ыр.

10-шо ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза!

Рвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден Горком орган

Первый Конный армийым создатлымылан 20 ий

Эрла шуко миллионан советский калык Первый Конный армийым создатлымын 20-шо идалыкшым палемда. 1919 ийын 19 ноябрьыште южный фронтысо Реввоенсоветын приказше почеш Буденный йолташын конный корпусшо гыч Первый Конный армий организоватлалтын. Легендарный Конный армийын создательже да вдохновительже мемнан мудрый вождь Сталин йолташ улеш.

Гражданский война ийлаште Буденный йолташын вуйлатыме Йошкар конница кеч могай фронтыштат тушман-шамычлан шалатыше отпорым пуэн. Воронеж ден Касторна лишне деникинский банда-шамыч деч яллам да олалам утарен, добровольческий донской белый армийым шалатен. Тушман-шамычын частьыштлан Черное море деке куржашышт логалын. 1920 ийыште шошым тале конник-шамыч Украиныш пурышо белополяк-шамычым кырен шалатенут. Тиде ийыштак шыжым буденновец-шамыч югышто барон Врангельын контрреволюционный армийжым шалатенут да белый банда-шамычым Черное мореш кудалтенут.

Первый Конный армийын боецше, командирже, политработникше - шамыч советский калыкын историйышкыже пеш чапле страница-шамычым возенут. Тиде героический кучедалмаште самырык патриот-шамычат лу тўжем дене участвоватленыт.

Шкенжым моткоч кугу чап дене леведше, легендарный Первый Конный армийын боевой традицийыже мемнан Йошкар кавалерист-шамыч да чумыр советский молодежь воспитатлалтыт. Тидым Йошкар конница Западный Белоруссий ден Западный Украинын калыкше-шамычым польский пан-шамыч деч утарышаш верч кучедалмаште раш ончыктен.

Йошкар конницын, тудын лўддымо боецше-шамычын примерышт мемнан родинан обороноспособностьшым адакат утларак пенгыдемдышаш верч кучедалмашке советский молодежым воодушевлятлат. Мемнан самырык колхозник, интеллигент - шамыч „Ворошиловский всадник" значоклан нормым сдатлен шкеныштым кавалеристлан ямдылат. Йошкар-Ола горкоммунхоз пеленсе осоавиахимовский организацийын инициативше дене „Ворошиловский всадник-шамычым" ямдылыме кружокым организоватлыме. Тиде кружокышто 17 енг тунемеш. „Комбинат" колхозын (У-Тор'ял район) имне ферма вуйлатышыже, комсомолец А. Егошин йолташ Йошкар Армийлан боевой имне-шамычым ончен кушта.

Тыгай пример-шамычым ятыр ончыкташ лиеш. Туге гынат, мемнан Йошкар Армийын кавалерийжылан боевой резерв - шамычым ямдылымаш сайын кая манаш ок лий. „Ворошиловский всадник - шамычым" ямдылымаш моткоч начар шындалтын. Молодежьын кугу желанийже улмо ўмбачат комсомольский ден осоавиахимовский организаций-шамыч тиде пашам огыт организовале.

ВЛКСМ Центральный Комитетын IX пленумжо „Ворошиловский всадник" значкист-шамычым ямдылыме шотышто кугу задачым шынден. Комсомольский ден осоавиахимовский организаций-шамыч тиде задачым шуктымашым организоватлаш обязан улыт.

Тидлан мемнан чыла условий уло: колхоз-шамыч шуко имныым иметлат, значкист-шамычым ямдылашлан демобилизованный красноармеец - кавалерист-шамычым да молымат шупшаш лиеш, значоклан нормым сдатлаш шонышым шотленат от пытаре. Пашам организоватлаш да виктарен гына мошташ кўлеш, а тидыже комсомольский ден осоавиахимовский организаций-шамычын руководительышт деч требоватлалтеш.

Комсомолец-шамыч имне ончымашым шефыш налын, Йошкар Армийлан боевой имне-шамычым ончен кушташ тўгын, пайдаже моткоч кугу лиеш.

Ме Первый Конный армийын 20-шо идалыкшым отмечатлен Йошкар Армийын кавалерийжылан боевой резервым ямдылыме пашам решительно саемдышаш улына. Тидым мемнан деч, родинан самырык патриотшо-шамыч деч кажне кечын пўсемше международный обстановка требоватла.

ПРЕДВЫБОРНЫЙ СОБРАНИЙЛАШТЕ

Наркомунхозысо пашаенг-шамыч коллективын предвыборный собранийже. Собраний Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан Нарком С. В. Костромин йолташым единодушно выдвигатлен. Фото М. Чуршуковын.

ДОСТОЙНЫЙ КАНДИДАТ

ВЛКСМ Маробком, „Рвезе Коммунист" да „Ямде лий" редакций пашаенг-шамычын общий собранийже Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан П. И. ТЕМЕРЕШЕВ йолташым выдвигатлен

Тенгече ВЛКСМ Маробкомеш Обкомол, „Рвезе Коммунист" да „Ямде лий" редакций пашаенг-шамычын предвыборный собранийже лийын.

Кўчык выступлений дене парторганизаций секретарын заместительже К. М. Зинин йолташ собранийым почо.

—Городской Совет депутатыш кандидатлан тугай енгым выдвигатлышаш улына, кудо избиратель-шамычын доверийыштым тўрыс оправдатла, — ойла Зинин йолташ.—Депутатыш кандидатлан советский калыклан, Ленин—Сталин партийлан преданный, шке участкыштыже пашам честный шуктен шогышым выдвигатлышаш улына.

Мутым ВЛКСМ Обкомын пропаганда дене секретарьже П. В. Щербаков йолташ нале. Мый,—ойла тудо,—Городской Совет депутатыш кандидатлан 24 номеран избирательный округ деч Петр Иванович **Темерешев** йолташым выдвигатлем. Темерешев йолташым ВЛКСМ Маробкомышто пашам ыштыме гыч сайын палем. Тудо шке пашажым честно шуктен толеш.

Собраний П. И. Темерешев йолташым Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан 24 номеран избирательный округ деч единогласно выдвигатлен да Темерешев йолташ деч тиде округеш баллотироватлалташ согласийжым пуаш йодын.

КОМСОМОЛЫН ВОСПИТАННИКШЕ

Марийский АССР Прокуратура пашаенг-шамыч коллективын общий собранийже шемер депутат-шамычын Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан А. П. ЧАПАЕВ йолташым выдвигатлен

11 ноябрьыште Марийский АССР Прокуратура пашаенг-шамыч коллективын Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатым выдвигатлыме лўмеш предвыборный собранийже лийын.

Шемер депутат-шамычын Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатым выдвигатлыме нерген Марийский АССР Прокурорын старший помощникше С. Т. Седельников йолташ выступатлен.

Прокуратура следователь В. А. Николаев йолташ шемер депутат-шамычын Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан ВЛКСМ Йошкар-Ола горком секретарь Александр Петрович Чапаев йолташым выдвигатлен.

— Мый,—манеш Николаев йолташ,—Чапаев йолташым 1938 ий гычак прокуратура органыште пырля пашам ыштыма гыч палем. Тудо Ленин—Сталин партийлан преданный, активный пашаенг улмыжым пашаже денак ик гана веле огыл ончыктен. Тений октябрьын тўгалтышыштыже ВЛКСМ Йошкар-Ола горком секретарьлан выдвигатлалтын.

Погынышо-шамыч чыланат Николаев йолташын предложенийжым шокшын да единодушно поддерживатленыт, 33 № избирательный округ деч Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан Александр Петрович Чапаевым единогласно выдвигатленыт да Чапаев йолташ деч баллотироватлалташ согласийым пуаш йодыныт.

САЙ РУКОВОДИТЕЛЬ

„Ленин Корно" ден „1-ое Мая" колхозлаште колхозник-шамычын общий собранийже шемер депутат-шамычын Волжский Районный Совет депутатыш кандидатлан В. Т. ЛЕБЕДЕВ йолташым выдвигатлен

„Ленин Корно" ден „1-ое Мая" колхоз член-шамычын шемер депутат-шамычын Волжский райсовет депутатыш кандидатым выдвигатлыме лўмеш предвыборный собранийже кугу нöлталтмаш дене эртыш. „1-ое Мая" колхозын колхозникше И. Большаков йолташ 20 номеран избирательный округ деч Волжский райсовет депутатыш кандидатлан калыкын ўшанле эргыже, Ленинско-Сталинский комсомолын воспитанникше, „Ленин Корно" колхозын председательже Василий Тимофеевич **Лебедев** йолташым выдвигатлен.

— Лебедев йолташ,—ойла Большаков йолташ,—примерный комсомолец. Тудын руководитлыме „Ленин Корно" колхоз республикыште ик эн ончыл верышке шогя, тенийсе ял озанлык чыла пашам жапыште да отлично пытарен. 1937 ийыште Лебедев йолташ стахановский бригадым организоватлен ыле, тиде бригада чапле результат-шамычым ончыктен.

Большаков йолташын мутшым колхозник-шамыч тўрыснек поддержатлышт. Лебедев йолташ 20 номеран избирательный округеш баллотироватлалташ согласийым пуэн.

ГЕРМАНСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ДЕЛЕГАЦИЙ РУМЫНИЙЫШТЕ

Нью-Йорк, 16. „Нью-Йорк таймс" газетын корреспондентше Бухарест гыч, тушко германский экономический делегаций толын манын увертара.

ПРЕДВЫБОРНЫЙ СОБРАНИЙЛАШТЕ

КАЛЫКЫН ДОВЕРИЙЖЫМ ОПРАВДАТЛА

Йошкар-Ола район Лесоучасткын 67 километрысе пашазе ден служащий-шамычын общий собранийже Районный Совет депутатыш кандидатлан В. М. ВОРОНЦОВ йолташым выдвигатлен

Лесоучасткын 67 километрысе пашазе-шамычын Районный Совет депутатыш кандидатым сайлыме лӱмеш ыштыме собранийже пеш оживленно эртыш. Мутым стахановец, чодран бракерже Г. О. Васенев йолташ нале. Тудо кӱчыкын гына, но пеш раш собранийын задачыже нерген ойлыш.—Районный Совет депутатыш кандидатлан,—умбакыжым Васенев йолташ ойла, — Василий Максимович Воронцов йолташым выдвигатлем. Тудо калыкын доверийжым тӱрыс оправдатла.

Тудын почеш Байнов йолташ выступатлыш.

— Василий Максимович Воронцов йолташ 1905 ийыште йорло ешеш шочын. 1917 ийыште начальный школым тунем пытарен. 1924 ийыште ВЛКСМ членыш пура. Тудо ийыштак ВЛКСМ райком Воронцов йолташым Нагоринский лудмо пӧртыш избачлан пашам ышташ колта. Тыште пашам сай шындымыжлан тудым ял совет секретарьлан выдвигатлат. Тылеч варажым тудо шуко вере лесной организацийлаште пашам ыштен. 1939 ийын апрельыште Воронцов йолташым Йошкар-Ола райисполком секретарьлан выдвигатленыт. Кызыт тиде пашам сай шуктен толеш. ВЛКСМ райком пленумын членже улеш.

Мут Попов йолташлан пуалте.

— Воронцов йолташым,— ойла В. В. Попов йолташ,— 1924 ий гычак палем. Тунам тудо Нагоринский лудмо пӧртыштӧ пашам ыштен. Тудо чуткий, отзывчивый йолташ улеш. Ме чыланат йӱкнам Воронцов йолташлан пуэна.

Воронцов йолташын кандидатуражым 36 кварталысе, Отарын 2 №-ан заводысо пашазе-шамыч шокшын поддерживатленыт.

Пашаеҥ-шамычын общий собранийже В. М. Воронцов йолташым Районный Совет депутатыш кандидатлан 36 №-ан округ деч выдвигатленыт.

АКТИВНЫЙ ОБЩЕСТВЕННИЦА

„Труженица" артель пашаеҥ-шамыч коллективын общий собранийже шемер депутат шамычын Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан А. А. САМОЙЛОВА йолташым выдвигатлен

13-шо ноябрьыште Йошкар-Ола „Труженица" артель пашаеҥ-шамычын Городской Совет депутатыш кандидатым выдвигатлыме лӱмеш предвыборный собранийже эртен. Собранийыште чылаже 157 еҥ лийын.

Шемер депутат-шамычын местный Советлашкышт сайлымын пеш кугу значенийже нерген Марпромсоюз пеленсе первичный партийный организацийын секретарьже Я. М. Коганский йолташ выступатлыш.

Тудын почеш А. М. Софин йолташ мутым налеш. Софин йолташ 38 номеран избирательный округ деч Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан „Труженица" артельын кукольный цех заведующийжым Александра Александровна Самойлова йолташым выдвигатлен.—Самойлова йолташ,--манеш тудо,— але эше самырык, но производствышто тыгак комсомольский, общественный пашаште шкенжым чаплын ончыкта.

Общий собраний Софин йолташын предложенийжым тӱрыснек поддерживатлен да А. А. Самойлова йолташ деч 38 избирательный округышто баллотироватлалташ согласийжым пуаш йодын.

Марийский кожевенный трестын пашазыже ден служащий-шамыч коллектив Юринский Районный Совет депутатыш кандидатлан лучший стахановкам комсомолка Л. И. Чиликина йолташым выдвигатлен.
Снимкыште: Любовь Ивановна Чиликина йолташ пашам ыштымыже годым. Фото А. Овечкинын.

Ял озанлык техникумышто тунемше ден пашаеҥ-шамыч коллективын Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатым выдвигатлыме лӱмеш предвыборный собранийже. Фото А. Овечкинын.

УЧИТЕЛЬНИЦА С. Н. КУГЕНЕРОВА

Йошкар-Ола 6 №-ан средний школын преподавательже ден служащий-шамыч коллектив Городской Совет депутатыш кандидатлан С. Н. КУГЕНЕРОВА йолташым выдвигатлен

16-шо ноябрьыште Йошкар-Ола 6-шо №-ан средний школышто Йошкар-Ола Городской Совет депутатыш кандидатлан выдвигатлыме лӱмеш предвыборный собраний эртен. Доклад дене С. К. Полысалов йолташ выступатлен.

Тудын мӧнгӧ мутым ВЛКСМ комитетын секретарьже Н. Д. Москвичева йолташ налеш. Москвичева йолташ Йошкар-Ола 25 избирательный округ деч Городской Совет депутатыш кандидатлан Серафима Николаевна Кугенерова йолташым выдвигатла.

— Мый тудым 10 ий жап шинчем,—ойла тудо,— Кугенерова йолташ 7 ий годым пионер вожатыйлан пашам уло кумылжо дене ыштен. Кодшо сайлымаште агитаторлан да республиканский окружной комиссий председательын заместительжылан пашам ыштен. Кугенерова йолташ але самырык гынат оласе учитель-шамыч коклаште кугу авторитет дене пользоватла.

Москвичева йолташын предложенийжым общий собраний целиком поддерживатлен.

Собраний С. Н. Кугенерова йолташ деч 25 № ан избирательный округышто баллотироватлалташ согласийжым пуаш йодын.

Тиддеч посна 25-ше округышто доверенныйлан старший пионер вожатый, ВЛКСМ член Валентина Петровна Чернова йолташым сайлыме.

ЗНАТНЫЙ ТРАКТОРИСТКА

„Авангард" ден „Ленинец" колхоз-шамычын общий собранийышт Йошкар-Ола Районный Совет депутатыш кандидатлан трактористка-комсомолка Е. Г. АРТИЗАНОВА йолташым выдвигатленыт

„Авангард" колхозын колхозникше ден колхозницаже-шамычын районный Совет депутатыш кандидатым выдвигатлыме лӱмеш общий собранийже кугу нӧлталтмаш дене эртыш. Собранийышке сайлымаште участвоватлаш правам иметлыше-шамыч чыланат толыныт.

Местный Советлашке сайлашлан ямдылалтме да тудым эртарыме нерген, Советлаш депутатлан кандидатым выдвигатлыме нерген ВКП(б) райкомын представительже Зенькова йолташ выступатлыш.

Тудын почеш мутым избач Смирнов йолташ нале.

— Местный Советлашке сайлымаш кече лишемеш. Кызыт уло эл мучко местный Советлаш депутатлан кандидатым выдвигатлымаш эрта. Мланна районный Совет депутатыш кандидатлан эн сай, примерный, партий ден родиналан преданный еҥым сайлыман. Мый районный Совет депутатыш кандидатлан Медведевский МТС-ын ӱдрамаш тракторный бригадын знатный трактористкажым— комсомолка Екатерина Григорьевна Артизанова йолташым выдвигатлем.

— Мый Артизанова йолташым мемнан колхозышто пашам ыштымыже гыч палем. Тудо шошо ага пашам образцово, жапыштыже эртарен. Артизанова йолташ достойный кандидат лиеш.

„Ленинец" колхозын колхозникше ден колхозницаже-шамыч тиде кандидатурым единодушно поддерживатленыт.

Е. Г. Артизанова йолташ районный Совет депутатыш кандидатым сайлыме 12 №-ан Ельнагинский избирательный округеш баллотироватлалташ согласийым пуэн. 12 №-ан окружной избирательный комиссий Е. Г. Артизанова йолташым Районный Совет депутатыш кандидатлан тайный голосований дене сайлаш регистрироватлен.

КОЛХОЗНИК-ШАМЫЧЫН КАНДИДАТШЕ

„Колос" колхоз член-шамычын общий собранийже шемер депутат-шамычын Волжский районный Совет депутатыш кандидатлан У. П. БАСТРАКОВА йолташым выдвигатлен

„Колос" колхозын колхозникше ден колхозницаже-шамычын предвыборный собранийже кугу активность дене эртен. Собранийыш „Колос" колхозысо чыла избиратель - шамыч погыненыт. Колхозник-шамыч шемер депутат-шамычын Волжский райсовет депутатыш кандидатлан активный общественница, ВЛКСМ член, „Колос" колхозысо медпунктын фельдшерицаже Ульяна Павловна Бастракова йолташым выдвигатленыт.

— Бастракова йолташым кӧ ок пале, — маныт выступатлыше колхозник-шамыч, — тудо колхозник-шамыч коклаште массовый умылтарымаш пашам чарныде ышта, трахома чер нерген, тудын зианже нерген умылтара.

Колхозник-шамыч Волжский райсовет депутатыш Бастракова йолташын кандидатурыжым тӱрыснек поддерживатлышт да, Бастракова йолташ тудлан ӱшанен пумо тиде кугу честым шкенжын честный пашаже дене оправдатла манын ӱшанымашыштым выразитлышт.

ЛЕГЕНДАРНЫЙ ПЕРВЫЙ КОННЫЙ АРМИЙЛАН 20 ИЙ

О. ГОРОДОВИКОВ
Йошкар Армий кавалерийын инспекторжо, 2-шо ранг командарм

Мемнан родинан тушманже-шамычым чыла фронтлаште шалатыше, сенаш лийдыме Первый Конный армийым мемнан эпохын величайший енже-шамыч гражданский войнан гениальный стратегышт Ленин ден Сталин создатленыт.

Славный конармеец-шамыч—боец, командир, политработник-шамыч кучедалмаш да сеҥымаш кугу героический корным эртеныт, советский калыкын историйышкыже моткоч чапле страница-шамычым возеныт.

„Первый Коннийын боецше-шамычын революционный мужествышт да отвагышт мемнан великий родинам аралыше самырык поколений боец-шамычлан курымешлан пример лийын кодшашлык улыт",—Первый Конный армийын 15-ше идалыкше темме кечын ВКП(б) ЦК-н приветствийыштыже тыге ойлалтын.

Конный армийын заслуженный боевой чапше тудын боецше, командирже да политработникше-шамычын революционный стойкостьышт да мужествышт дене, шкенышт родинам беззаветно йӧратымышт дене ыштен шукталтын. Тиде чап Первый Конный армийын создательжын да вдохновительжын — великий Сталинын вуйлатымыже дене ыштен шукталтын.

Пуйто конница шке курымжым илен эртарен, пуйто тудо 1914—18 ийысе империалистический войнаште шкенжым оправдатлен огыл, пуйто зарубежный армий-шамыч конница деч освобождатлалташ тӱҥалмыт манме троцкистский куктымаш ваштареш кучедалын, Сталин йолташ Первый Конный армийым кропотливо да настойчиво организоватлен. „Сталин гражданский войнаште имне тӱшкан куатшым ужын. Шалатыше маневрлан нунын пеш кугу значенийыштым тудо конкретно умылен,—ойлен Ворошилов йолташ.—Но конный армийын дествийже гай своеобразный опыт эртыше жапыште нигӧнат уке ыле. Тидын нерген ученый трудлаштат возалтын огыл ыле, садлан тыгай мероприятий я умылен шуктыдымашым, я прямой сопротивлением вызыватлен. **Но Сталин тыгай огыл: раз тудо шке планжын полезно да чын улмыжлан ӱшанле лийын, тудым шуктымашке тудо кеч кунамат нимом ончыде каен"** (мый подчеркиватленам.—О. Г.).

1919 ийын 11 ноябрьыште республикын Реввоенсоветышкыже южный фронтысо Реввоенсовет гыч тыгай донесений колталтын:

„РЕСПУБЛИКЫН РЕВВОЕНСОВЕТШЫЛАН

Южфронтын Реввоенсоветше тений 11 ноябрьыште лийше шкенжын заседаниешыже, кызытсе условийын обстановкыжым шотыш налын, 1-й да 2-й конный корпус да ик стрелковый бригада состав дене конный армийым ышташ (варажым кокымшо бригадым ешараш) постановитлен.

Конармий Реввоенсоветын составше: командарм Буденный йолташ да член-шамыч: Ворошилов ден Щаденко йолташ-шамыч.

Справка: южфронтысо Реввоенсоветын 1919 ий 11 ноябрьысе 505/а №-ан постановленийже.

Ончыктымым утвердитлаш йодына".

Тиде—шалаташ лийдыме Первый Конный армийым создатлымаште тӱҥалтышым ыштен.

* * *

Эн первый отряд, кудын йыр конный вий-шамыч группироватлалташ тӱҥалыныт, тиде С. М. Буденныйын вуйлатыме знаменитый партизанский отряд ыле.

1918 ийын февральысе ик пычкемыш йӱдым тиде отряд Платовская станицыш смелый набегым ыштен. Станицым заниматлыше юнкер-шамыч да белогвардейский конница тиде отряд деч ала мыняр пачаш виян улыт улмаш. Туге гынат Буденный йолташын отрядше шиждe нападатлыме дене тушманым лунчыртен, тушман панически куржын.

Буденновец - шамыч ту жаплан кугу улшо трофей-шамычым налыныт: 2 орудий, 4 пулемет, 100 винтовка, 60000 патрон да 150 имне, тидыже нуным пеш чот куандарен. Нине трофей-шамыч Буденный йолташлан Йошкар кавалерийын куатле отрядшым формироватлаш йӧным ыштеныт.

Чарныде бойым ыштен, трофей-шамычлан кӧра вооруженийым да снаряжением ешарен, Буденный йолташын эскадронжо-шамыч Царицын дек лишеммышт годым уже бригада марте кушкыныт, нуно ятыр жап годсек 10-шо армийын радамыштыже кучедалыныт. 10-шо армийын наступательный операцийлаштыже Буденный йолташын бригадыже кугемеш да 4-ше кавдивизийыш реорганизоватлалтеш.

10-шо армийын боевой операцийже-шамыч конницын кугу рольжым раш ончыктеныт. Шке корнышкыжо 10-шо армий противникын у частьше-шамычым вашлийын, кудо нунын флангыштым авыраш тӧченыт, садлан 10-шо армийлан Царицын дек чакнашыже логалын. 10-шо армийын чакнымыжым шойыштен да тушманын натискшым чарныде отражатлен, буденновец-шамыч ставропольский партизан-шамычын манме дивизийын подчинятлат, вараракше тудым 6-шо кавдивизийыш переименоватлыме. Варажым конный корпус формироватлалтеш, тушто уже 6.000 сабле ыле.

1919 ийын сентябрьыште легендарный конный корпус генерал Мамонтовын Козлов ола дек лишемше конницажым ликвидироватлаш колтымо ыле.

Троцкийын изменческий приказшым ончыде, С. М. Буденный решительный удар дене тушманым шалатен, да ошо-шамыч Дон гоч поктен колталтыныт.

Конный корпусын тиде героический действийжешамыч конницын кӱлешлыкшым оправдатленыт. 1919 ийын 19 ноябрьыште южный фронтысо Реввоенсоветын приказше почеш Буденный йолташын конный корпусшо Первый Конный армийышке реорганизоватлалтеш. **Тиде историческая датым эрла мемнан уло шуко миллионан пӱтынь советский калык отмечатла.**

Чараш лийдыме, кеч мом шалатыше лава семын, Йошкар конница села ден ола-шамычым деникинский банда деч освобождатла, Воронеж да Касторна деран белый добровольческий донской армийым шалата.

Йошкар Конницын грозный вийжым тушман шотыш налын. Тудын Ростов дек лишеммыжым чараш чыла семын тыршa, Чалтырь эҥер дене вийым мобилизовата.

Тиде фронтышко тушман кугу вийым колта, инженерный сооружений-шамычым ышта, танкым, артиллерийым да конницым чумыра. Но тале буденновский конник-шамычын тыршымыштым нимогай вий шалатен кертын огыл. Тушманын частьше-шамыч Черное море сер дек куржыныт.

Тушманым йӧршеш пытарен, буденновец-шамыч Деникиным шалатымашым завершитленыт.

* * *

1920 ий. Английский ден французский империалист-шамычын приказышт почеш панский Польшын войскаже Украиныш пурены. Ойырен налме, свежий да сайын вооружатлалтше армиян шакше тушманым шалатышашлан срочный мера-шамыч да виян армий кӱлын ыле. Польский фронтышко Йошкар Армийын испытанный, лучший часть-ше-шамыч колталтыт.

1920 ийын 10 апрельыште Первый Коннийын Реввоенсоветше армийым юго-западный фронтышкыла колтымо нерген приказым пуа. Моктанше польский пан-шамыч Йошкар конницым, кунам тудо шуко километран маршым совершатлен да фронтышко лишемын, воштылмышт гына. Писе марш дене 1000 километрым кайше конница боеспособный лиеш манын пилсудчик-шамыч шонен кертын огытыл. Но тиде корнышто 1-й Конный лушкыдемын огыл, а наоборот, тудын радамже пеҥгыдемын да кумдангын.

25 майыште Первый Конный Умань ола дек толын шуын. Тиде кече конник-шамычлан пайрем лийын; нунын дек всесоюзный староста—Михаил Иванович Калинин толын. ВЦИК-ын поручениейже почеш, тудо героический полк-шамычлан боевой знамя-шамычым да отличатлалтше боец-шамычлан Красное Знамя орденым конден.

Эрлашыжым Первый Конный боевой знамя дене белополяк-шамыч ваштареш тарванен. Ворошилов ден Буденный гай у типан военный руководитель-шамычым пуышо большевистский партий вуйлатыме, шке виймылан ӱшаныше Первый Конный армий тушман ваштареш кучедалаш пижын. Тудо могай кугу виян улмыжым 5 июньышто панский Польшылан велэ огыл, но пӱтынь тӱнялан ончыктен. Йошкар конница тушманын киевский ден одесский группаже коклаcе вражеский фронтым кӱрлеш да 7 июньышто, пеш шуко трофей-шамычым налын, Житомир да Бердичев дене овладеватла. Первый Коннийын Новоград-Волынск, Ровно, Дубно, Броды лишне лийше бой-жо-шамыч Советский элын конницыже шалаташ лийдыме вий улмым польский пан-шамычым окончательно убедитлышт. Йошкар Армий Львов дек эре утларак лишемын.

Тиде решающий кечылаште „предреввоенсовета" Троцкий шкенжын вражеский приказше-шамыч дене польский пан-шамычлан да Антантылан прямой полышым оказыватла. Троцкий Львовым налаш воспретитлен, да „конный армийым, вес семынже, южный фронтын главный вийжым, пуйто западный фронтлан полшашлан, мӱндыркӧ северо-востокыш переброситлаш приказатлен; хотя умлаш нелэ огыл ыле, что Львовым налмаш западный фронтылан единственно лийын кертше да эн сай полыш лиеш. Но конный армийым южный фронтын составше гыч лукмаш да Львов деч тудын каймыже чынжым гын мемнан войска-шамычын южный фронтыштат отступатлымашым означатлен. Тыге, Троцкийын вредительский приказше дене мемнан южный фронтысо войска-шамычлан умлыдымо да основатлыдыме чакнымым ӧкымеш ыштaлтын,—тидыже польский пан-шамычлан куанышыт гына йӧрен". („ВКП(б) Историй", 231 стр.).

1920 ийын шыжым Советский элын югыштыжо барон Врангельын контрреволюционный вийже вуйым ӧнлатын. Советский мландым тушман деч курымешлан утарышашлан контрреволюцийын пытартыш оплотшым шалаташ кӱлеш ыле. Врангелевский фронтыш колтымо Первый Конный армий Врангельым шалатен да белый банд-шамычым Черное морешке кудалтен. Тыге Первый Конный армий гражданский войнаиӧлаште шкенжын славный героический корнжым завершитлен.

Гражданский войнаиӧлаште Первый Конный армийыште лу тӱжем дене самырык патриот - шамыч бойлаште участвоватленыт. Комсомолец-шамыч военный пашам келгын изучатленыт. Тудо жапыште Ленинский комсомолын шуко членже-шамыч Йошкар командир - шамычын кум тылзаш курслаште тунемныт. Шӱдӧ дене рвезе-шамыч курсым пытармекышт Конный Армийын частьлашкыже да подразделенийлашкыже фронтыш каеныт, тушто Йошкар конницын взвод да эскадрон-жо-шамыч дене командоватленыт.

* * *

Эрла мемнан эл Первый Конный Армийлан 20 ий темме юбилейжым пайремла. Советский конница тиде славный юбилейым кугу достижений - шамыч дене вашлиеш.

Ворошилов йолташ ВКП(б)-н XVIII с'ездыште выступатлымаштыже ойлен: **„Йошкар конница, войскан моло родшо семынак, количество шот денат кушкын. Конница дене 52 процентлан кушмаш уло".**

ВКП(б) XVIII с'ездын трибунаже гыч Оборона Калык Комиссар Советский Союзын Маршалже Ворошилов йолташ Йошкар Кавалерийлан моткоч чапле оценкым пуэн. Тудо ойлен: **„Йошкар конница боевой ямдылалтмаште эре кугу кӱкшытыштӧ шоген да кызытсе жапыштат мемнан конный часть-шамыч организованность ден боевой выучка дене примерлан служитлен кертыт.** Мемнан конник - шамыч шкенышт специальный конный ямдылалтмашым шкенышт механизированный боевой средства дене моштен сочетатлат. Боевой обстановкышто кызытсе йошкар кавалерия тушман ваштареш чаманыде да моштен кучедалмаште кӱкшӧ боевой искусствын образецшым адак ончыкта".

Йошкар Конница Советский Союзын первый Маршалже Ворошилов йолташын ВКП(б) XVIII с'ездыште ойлымо мутшым оправдатлен. Западный Украина ден Западный Белоруссийысе единокровный изашольо-шамычым освободитлышаш верч бойлаште Йошкар конница адак икана шкенжын прекрасный боевой качестваыжым ончыктен, угнетенный калык-шамычлан эрыкым, пиалым да куанымашым намиен. Социализм элын Йошкар конницыже освободительный кучедалмаште у чапле страницым возен—правительствын исторический задачыжым да советский калыкын воляжым шуктен.

ИЗБИРАТЕЛЬ-ШАМЫЧЫН ВОПРОСЫШТЛАН ОТВЕТ-ШАМЫЧ

1. Вопрос. Окружной избирательный комиссийын членжым собраний депутатыш кандидатлан выдвигатла гын, регистрироватлаш лиеш мо?

Ответ. Окружной избирательный комиссийын членжым, избирательный комиссийын членжылан ыштыме округышто собраний тудым кандидатлан выдвигатла гынат, регистрироватлаш ок лий.

Мутлан 8-ше окружной избирательный комиссийын членжым П. В. Кожина йолташым иктаж могай коллективын собранийже 8-ше избирательный округ дечак депутатыш кандидатлан выдвигатлен регистрироватлаш йодеш. Кандашымше окружной избирательный комиссий шке членжым регистрироватлен огеш керт, а вес окружной избирательный комиссий Марийский АССР-ысе местный Советлашке сайлыме нерген Положенийын 61 статьяже почеш регистрироватлен кертеш.

2. Вопрос. Избирательный спискым алфавит почеш кажне избирательный участкыште составлятлалтеш. Тыгеже избирательын могай округышто улмыжым кузе палаш?

Ответ. Марийский АССР-ысе местный Советлашке сайлыме нерген Положенийын 15 статьяже негызеш избирательный список кажне избирательный участкыште алфавит почеш составитлалтеш. Избирательын могай округышто улмыжым палашлан спискыште округым ончыктышо графа уло.

3. Вопрос. Местный Советлашке сайлыме кечын избиратель вагонышто (корнышто) лиеш гын, кузе, кӧн верч голосоватлышаш?

Ответ. Местный Советлашке сайлыме кечын 24 декабрьыште избиратель кӱртньӧ корно дене каймаште, вагонышто лиеш гын, тудлан эн ондак сельский але городской совет деч голосоватлаш правам пуышо удостоверенийым налман. Тылеч посна, Марийский АССР-ысе местный Советлашке сайлыме нерген Положенийын 20 статьяже почеш удостоверение личности лийман. Нине документ-шамычым предъявитлыме деч посна избиратель голосованийыште участвоватлен ок керт.

24-ше декабрьыште корнышто лийше избиратель-шамыч тудо округышто голосоватлаш тӱҥалыт, кушан поезд шогалеш.

4. Вопрос. Депутатыш выдвигатлыме кандидат сайлыме жапыште избирательный округыштыжо могай правам иметла?

Ответ. Депутатыш выдвигатлыме кандидат сайлыме жапыште избирательный округыштыжо моло избиратель-шамыч дечын кугу праван лийын огеш керт. Шке кандидатше нерген калык коклаште агитацийым колташ праваже уке. Голосованийыште моло избиратель-шамыч ден пырля участвоватла.

Йошкар-Олаште гранатометаний ден первенство верч соревнованийын участницыже В. С. Семенова йолташ гранатым шумыжо годым.
Фото М. Чуршуковын.

КОЛХОЗНЫЙ ЧАСТУШКА-ШАМЫЧ

Куэр шеҥгеч мо волгалтеш?
Тичмаш тылзе кӱзалеш.
Йолташна армийыш каялеш
Чевер шовычым рӱзалеш.
* * *
Кеҥеж пагытын сӧралже
Ломбо пеледме жапет огыл мо?
Мемнан куаныме кечыже
Йолташнан армийыш каймыже огыл мо?
* * *
Шыма мардежше пуалеш
Эр кече велым огыл мо?
Саламлыме письма толдалеш
Дальневосток гыч огыл мо?
* * *
Ший гае яндар памаш вӱдшӧ
Эрат-касат йоген шинчыже.
Шкенан йӧратыме родинажым
Йолташна пеҥгыдын аралже.

М. Яныш поген келштарен.

ИНОСТРАННЫЙ ТЕЛЕГРАММА-ШАМЫЧ

Голландский да Бельгийский дипломатический представитель-шамычлан Риббентропын вашмутшо

Рим, 16 ноябрь. Стефани агентство Берлин гыч тыге увертара: „Риббентроп бельгийский посол ден голландский посланникым приниматлен да нунылан Гитлер лӱм дене тыге увертарен: мирым заключитлыме пашаште бельгийский король ден голландский королеван ыштыме инициативыштым поддержатлаш английский ден французский правительство-шамычын отказымыштлан лийын, германский правительство, тиде инициатива последствий деч посна кодеш манын, шотла".

Германский информационный бюро военный действий нерген

Берлин, 16 ноябрь. Германский информационный бюро тыге увертара: тенгече Мозель ден Саар коклаште кодшо кечыласе деч утларак виян разведывательный да артиллерийский деятельность палемдалтын. Саар ден Рейн коклаште артиллерий дене ваш лӱйкалымаш лушкыдемын; Рейнын кӱшыл течений районыштыжо—шып. Французский войска-шамычын посна группышт шкеныштын убежищышт гыч жапын-жапын лектеденыт да фронтышто господствоватлыше спокойствийлан шкеныштын удовлетворитлалтмыштым знак дене ончыктен шогеныт.

Теҥызыште война утларак талын каен. Кодшо кечылаште ик германский подводный пуш чылаже 26 тӱжем тонн водоизмещениян икмыняр пароход-шамычым вӱд йымак волтен колтен манын, увертарымаш теҥызысе войнаште германский сеҥымаш-шамычын ужашыжым гына ончыкта. Германский подводный пуш-шамычым пытарыме нерген противникын шуко гана пачаш-пачаш увертарымыжлан ваштарешла английский флотын йомдарымашыже нерген пытартыш кок кечыште шуко увертарымаш-шамычым налме.

Центральный Китайыште

Хань ден Янцзы эҥер-шамычын (Ханькоу деч юго-западыштырак) ушнымышт дене лийше треугольникыште пытартыш жапыште китайский войска-шамыч контрнаступленийыш кусенныт. 10 ноябрьлан китайский часть-шамыч японец-шамычын пытартыш жапыште наступатлымышт годым налме Мяньян олам сеҥен налыныт. Японец-шамыч Сяньтаочжень велыштыла (Хань эҥерын серыштыже) чакнен каеныт.

Цзянсу провинцийын западный ужашыштыже китайский часть-шамыч Великий каналыште расположитлалтше кок олам—Гаою ден Шаобом налыныт.

Д. Т. КОЛАЧИНСКИЙ

Комсомолец, Западный Украинысе Народный Собраний Полномочный Комиссийын членже

ОСВОБОДИТЛАЛТШЕ МЛАНДЫШТЕ

Западный Украина ден Западный Белоруссийын освободитлалтше мландыштыже у, пиалан илыш тӱҥалын.

Западный Украина ден Западный Белоруссийысе освободитлалтше калык, шкенышт депутат-шамычым Народный Собранийыш сайлен, нунылан всенародный наказым пуэныт: Советский властьым установитлышаш верч, помещичий мландым конфисковатлышаш верч, фабрика, завод, банк-шамычым национализироватлышаш верч голосоватлаш. Калыкын депутатше-шамыч шкенышт избиратель-шамычын волыштым свято шуктеныт. Ынде калыкын создатлыме поянлык калык кидыште.

Западный Украинысе Народный Собраний Москвашке СССР Верховный Советын Визымше внеочередной Сессийышкыже шкенжын Полномочный Комиссийжым колтен, тудлан моткоч почетный исторический задачым возложитлен— Советский Союзысо калык-шамычын братский ешышкыже пурымо нерген, Украинский Советский Социалистический Республика дене ушнымо нерген Западный Украинысе калык-шамычын желанийжым заявитлаш. СССР Верховный Совет мемнам Советский Союзын составышкыже приниматлен.

Ме у илышым у, социалистический началеш ыштена. Мемнан Ходоривский районышто 30 тӱжем житель гыч 10 тӱжемже безработный ыле. Шуко предприятий-шамыч, тыгак мясокомбинат, сахарный ден кирпичный завод-шамыч паша ыштымым чарненыт ыле, оза-шамыч пашазе-шамычым паша гыч луктыныт ыле. Кызыт нине предприятий-шамыч уэш пашам ыштат, паша гыч лукмо пашазе-шамычым пашаш приниматлыме. Ожно фабрика ден завод-шамычын владелецышт илыме помещенийлаште кызыт йоча яслым, садым создатлыме, шемер-шамычын общественный организацийышт туштак улыт.

Чыла предприятийлаште производствым организоватлыме задача-шамычлан посвятитлыме пашазе-шамычын шуко еҥан собранийышт эртен. Заводлаште да фабриклаште коллектив-шамыч социалистический соревнованийым шарат. Нуно лишыл жапыште производствын уровеньжым германо-польский война марте улшо деч кӱшкӧ нӧлташ обязатлалтыныт. Пашазе-шамыч шкенышт предприятийлаште порядокым ыштат.

Панский Польшышто кресаньык-шамыч гыч 60 процентшат утла мландыдыме да шагал мландан улыт ыле. Ынде кажне кресаньыкын шкенжын мландыже уло, нунын кокла гыч шукыжо сайын ыштыме пӧртым, тӱрлӧ оралдым, строительный материалым, ял озанлык инвентарым да молымат налыныт. Ушкалым эн ондак нуно налыныт, кӧн изи йоча улыт.

Чыла олалаште да селалаште школа-шамычым почмо. Нунын кокла гыч шукыжо ожно помещик ден фабрикант илыме пӧртлаште улыт. Школьный возрастан йоча-шамыч чылалан тунемыт.

Тыгак ме беспризорный йоча-шамычым погенна. Нунылан вургемым, обувьым пуэнна да школлашке тунемаш колтенна. Ынде Западный Украинысе территорийыште ни олалаште, ни яллаште беспризорный йоча-шамычым нигуштат от уж.

Кугуеҥ-шамыч коклаште неграмотностьым ликвидироватлыме шотышто паша кумдан ышталтеш. Школлаште йоча-шамыч дене заниматлымек, учитель-шамыч общественностын полшымыжо дене кугуеҥ-шамыч дене заниматлат.

Ынде мемнан газета-шамыч украинский ден польский йылме дене лекташ тӱҥалыныт. Калык тиде пашашке кугу интересым проявитла: газета-шамычын редакцийышт шемер-шамыч деч кажне кечын тӱжем дене письмам налыт.

Чыла вере государственный магазин, кевыт-шамыч почылтыныт. Калыкым шӧнчал дене, керосин дене, спичка да моло товар дене ситышын обеспечитлыме.

Советский Союзышто ме шуко ужынна. СССР-ысе шемер-шамычын илышышт сай! Шкенан избиратель-шамычлан ме шуко каласкален кертына. Ме ӱшанена, что лишыл жапыште мемнан илышна саемдаш, тудым пиаланым да куанымашаным ышташ честный стахановский паша полша.

Ме палена: вашке шуэш тудо жап, кунам Советский Западный Украинын пасулаштыже чапле кинде шочаш тӱҥалеш, кунам мемнан освободитлалтше мландеш у, социалистический фабрика ден завод-шамыч кушкыт, кунам Западный Украинысе калык-шамыч, большевистски, стахановски пашам ыштен, большевик-шамычын великий партийжылан да калык-шамычын йӧратыме вождышлан Сталин йолташлан каласен кертыт, что нуно Великий Советский Союз граждан-шамычын почетный званийыштым оправдыватлат.

Отв. редактор— К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—1010. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.